

Наставно-уметничко-научном већу
Факултета музичке уметности
Сенату Универзитета уметности у Београду

**ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ
ПРОЈЕКТА КАНДИДАТКИЊЕ**

ЖЕЉКЕ МИЛАНОВИЋ

Тема:

**УЛОГА ДИРИГЕНТА У КРЕИРАЊУ ПРЕДСТАВЕ *ЉУБАВНИ НАПИТАК*
ДОНИЦЕТИЈА**

На основу увида у докторски уметнички пројекат кандидаткиње Жељке Милановић, Комисија за оцену и одбрану, која је именована на седници Наставно-уметничко-научног већа Факултета музичке уметности од 06.07.2015. године у саставу Даринка Матић Маровић, професор емеритус Универзитета уметности, ментор, др Соња Маринковић, редовни професор ФМУ, коментор, Биљана Радовановић, редовни професор ФМУ, Весна Шоуц Тричковић, редовни професор ФМУ и Светозар Рапајић, професор емеритус Универзитета уметности, подноси следећи Извештај Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у Београду и Сенату Универзитета уметности у Београду:

БИОГРАФИЈА КАНДИДАТКИЊЕ

Диригенткиња Жељка Милановић (1965) припада плејади наших активних диригената, и током каријере остварила је велики број наступа и концерата: са аматерским хоровима *Абрашевић* и Београдски мадригалисти, 4 концерта са камерним саставима, 14 самосталних оркестарских симфонијских концерата, 4 самостална концерта са оперском литературом, 15 оперских концерата у сарадњи са другим диригентима, 260 оперских и балетских представа (од тога – 7 обнова, 7 премијера и једно праизвођење на овим просторима).

Завршила је нижу и средњу музичку школу *Јосип Славенски* у Београду (теоретски одсек). Дириговање је студирала у класама Даринке Матић Маровић и Станка Шепића, а током студирања остваривала је значајне успехе на такмичењима (1982. године на Сусретима музичких академија у Сарајеву у дисциплини *Солфеђо*, осваја другу награду, а прву награду у дисциплини *Свирање партитура*). Била је асистент диригента Петра Јосифовског у хору *Абрашевић*. Добитница је Награде Универзитета за најбољи успех на првој години студија (1984) и наредне године постаје демонстратор на предмету Оркестар. На престижном Такмичењу музичких уметника Југославије у Загребу, осваја, као најмлађи учесник, IV награду у дисциплини *Дириговање* 1986. године и тада постаје асистент диригенту Душану Миладиновићу у хору Београдски мадригалисти. Први наступ са Београдском филхармонијом на Коларчевом народном универзитету имала је 1987. године (програм: Брамс, *Виолински концерт* и Бетовен, *Седма симфонија*). Исте године наступала је са хором Београдски мадригалисти на 27. фестивалу београдских аматерских хорова (КНУ Београд, програм, Ст. Ст. Мокрањац, Д. Миладиновић, Бабић, Врепишек, Папандопуло. Дипломирала је 1988. са просечном оцено 9,58 и оценом 10 из главног предмета.

По завршетку студија запошљава се као корепетитор у Опери Народног позоришта у Београду (1988). Наредне године уписује последипломске студије на ФМУ код Антуна Колара. 1990. у опери Народног позоришта у Београду добија статус асистента диригента и уметничког руководиоца хора, где асистира великом броју диригената у представама са целокупног репертоара диригујући и бинску музику. Члан Удружења музичких уметника Србије постаје 1994. Ангажована је као уметнички сарадник професора Бисерке Цвејић на академији *Браћа Карић* у раду са оперским солистима, 1996, и на Академији уметности у Новом Саду, као уметнички сарадник на одсеку за соло певање, класа професорке Милице Стојадиновић, 2000. Од 1995. добија ангажман као диригент у Опери у Новом Саду. Магистарски рад (*Трубадур* Вердија) одбранила је 2000. године. Изабрана за члана Управног одбора Српског народног позоришта 2003. Добија годишње награде СНП-а за дириговање оперете *Слепи миш* 2005, опере *Васкрсење* Франка Алфана 2006, и за успешну реализацију балета *Лабудово језеро* и *Жизела*, 2010. У звање *ванредног професора* за предмет Оперски студио на Академији уметности Нови Сад изабрана је 2010. године.

Диригенти којима је асистирала: Душан Миладиновић, Станко Шепић, Младен Јагушт, Оскар Данон, Антон Колар, Николај Жличар, Јован Шајновић, Петар Јосифоски, Корнел Траилеску, Мирослав Хомен, Михаил Кукушкин, Борис Швара, Јон Јанку, Урош Лајовиц.

Сарађивала је са инструменталним солистима: Бранислав Сисел, Дејан Млађеновић, Маја Рајковић, Дејан Божић, Александра Војчић, Јелена Ђајић, Милош Петровић, Растко Аксентијевић, Марија Шпенглер, Љубомир Милановић, Мина Закић, Александар Филић, Јулија Хартиг, Кристијан Борош, Рита Кинка, Ратимир Мартиновић, Роберт Лакатош, Александар Ђермановић, Марко Милетић.

Сарађивала је са вокалним солистима (поред оних у сталном ангажману): Фабио Армилиато, Даниела Деси, Стојан Попов, Кристин Клејтон, Бојан Кнежевић, Вера Ковач Виткаи, Миомир Николић, Радмила Бакочевић, Жељко Лучић, Милица Стојадиновић, Маријус Јулију-Маре, Маргит Томик, Франк ван Акен, Ева Марија Вестбрук, Нанко де Врис, Ђузепе Костанцо, Ана Валдетара, Никола Китановски, Ирена Калкалеска, Анатолиј Фоканов, Ивица Шарић, Наталија Воронкина, Анастасија Сањикова, Владимир Драгош, Миљенко Ђуран, Емил Матеи, Камил Мара, Драгана Радаковић, Никола Мијаиловић, Ли Хон.

Њену професионалну каријеру обележава рад са бројним ансамблима са којима је извела велики репертоар:

1988. Наступа са хором Београдски мадригалисти на 28. фестивалу београдских аматерских хорова (Дом пионира, Београд – програм: Р. Мац, С. Рајичић, Ђ. П. да Палестрина, П. Коњовић).

1989. Гостовање на Дубровачким летњим играма, као асистент диригенту Николају Жличару на реализацији представе *Аида* Вердија, Народног позоришта из Београда. Концерт са Београдском филхармонијом на КНУ (програм: Бетовен, Увертира *Леонора* бр. 3 и *Концерт за клавир и оркестар бр.5 Ес-дур*, Моцарт, *Концерт за кларинет и оркестар А-дур*).

1990. Концерт са Београдском филхармонијом на КНУ (програм: Брамс, *Трагична увертира*, Бетовен, *Концерт за клавир и оркестар бр. 4*, Дворжак, *Концерт за виолончело и оркестар ха-мол*; наступа на концерту у Риму (Италија) са хором Београдски мадригалисти на међународном Фестивалу духовне музике и на *Септембарским вечерима духовне музике* у Саборној цркви у Београду и у Дому културе Бањалука (програм: С. Рахмањинов, Ст. Ст. Мокрањац, Кир Стефан Србин).

1991. Светосавски концерт са хором Београдски мадригалисти у Цанкарјевом дому у Љубљани; целовечерњи концерт православне духовне музике у Задужбини Краља Петра I Карађорђевића на Опленцу, у холу КНУ у Београду поводом 40 година постојања хора (програм: А. Обрадовић, Кир Стефан Србин, С. Рајичић, К. Жанекен, Џ. Бенет, Џ. Хилтон, Т. Морли, Л. Маренцио, Р. Мац, Ст. Ст. Мокрањац, В. Бердовић, В. Милосављевић, А. А. Архангелски); наступ у оквиру Гала концерта за мали Божић *Молитва за траг* у Сава центру у Београду (програм: српска духовна музика); дебитује као прва жена диригент оперске представе у Народном позоришту у Београду са опером *Трубадур* Вердија (у досадашњој каријери укупно остварила 27 извођења овог наслова).

1992. Наступа са хором Београдски мадригалисти на Светосавској академији у Сава центру; диригује оперу *Набуко* Вердија (укупно 23 извођења).

1993. Први пут диригује оперу *Кавалерија рустикана* Маскањија (укупно 34 извођења).

1994. Стиче статус диригента Опере Народног позоришта у Београду; наступа на Концерту оперског студија и оркестра опере Народног позоришта: диригује III чин опере *Боеми*; припрема, као гост, и диригује оперу *Мајска ноћ* Римског Корсакова (укупно 4 извођења) са ансамблом Српског народног позоришта у Новом Саду; диригује, као гост, на отварању оперске сезоне 1994/95. у оквиру свечаног концерта у СНП у Новом Саду.

1995. Диригује променадни концерт у Београду (КНУ) са Симфонијским оркестром РТБ (програм: Н. Римски Корсаков – увертира за оперу *Мајска ноћ*, Ф.Лист, *Концерт за клавир и оркестар Ес-дур*, М. Брух, *Концерт за виолину и оркестар ге-мол*); први пут диригује оперу *Фауст* Гуноа (укупно 3 извођења); наступа на концерту хора и оркестра Опере СНП-а (програм: П. Стојановић, Увертира за комичну оперу *Тигар*, С. Христић – *Чучук Стана*, сценска музика): диригује целовечерњи концерт оперских првака СНП-а (програм: Римски Корсаков, Сен-Санс, Понкијели, Доницети, Верди); на 27. БЕМУС-у диригује Маскањијеву оперу *Кавалерија рустикана* са угледним италијанским оперским уметницима (Сава центар, Београд).

1997. Концерт са Београдском филхармонијом на КНУ у Београду (програм: В. А. Моцарт, Увертира за оперу *Фигарова женидба*, Х. Виља-Лобос, *Концерт за гитару и мали оркестар*, В. А. Моцарт, *Концертантна симфонија за виолину, виолу и оркестар Ес-дур*, КВ 364); први пут диригује оперу *Кармен* Бизеа (укупно 19 извођења); наступа на концерту поводом стогодишњице првих оперских представа у Новом Саду (програм: В. А. Моцарт, П. Маскањи).

1998. Реализује премијеру Перголезијеве опере *Служавка господарица* (укупно 9 извођења); гостовање са представом *Служавка господарица* у Народном позоришту у Сомбору; гостовање са представом *Служавка господарица* у Народном позоришту у Зрењанину.

1999. Диригује премијеру опере *Моцарт и Салијери* Римског Корсакова (укупно 3 извођења); гостовање са представама *Служавка господарица* и *Моцарт и Салијери* у Народном позоришту у Нишу.

2000. Наступа у оквиру Гала концерта Опере СНП-а (програм: Ђ. Верди, Ш. Гуно).

2001. Остварује премијеру опере *Сутон* Стевана Христића (укупно 4 извођења).

2002. Концерт са симфонијским оркестром РТБ на КНУ (програм: Л. Бокерини – *Концерт за виолончело и оркестар Бе-дур*, Ф. Шопен – *Концерт за клавир и оркестар е-мол*); наступа на Концерту поводом отварања сезоне Опере СНП-а (програм: В. Белини, Ђ. Росини, Ђ. Пучини, П. Маскањи); први пут диригује оперу *Мадам Батерфлај* Пучинија (укупно 26 извођења).

2003. Први пут диригује оперу *Еро с онога свијета* Јакова Готовца (укупно 23 извођења); на гостовању у Београду у Сава центру диригује оперу *Еро с онога свијета* Готовца.

2004. Концерт са Симфонијским оркестром Академије уметности Нови Сад у Синагоги (програм: Ј.С. Бах, *Концерт за клавир и оркестар еф-мол*, В. А. Моцарт, *Концерт за флауту и оркестар Де-дур*, Ј. Хајдн, *Концерт за виолончело и оркестар Це-дур*); наступа на хуманитарном концерту Опере СНП-а (програм: Верди, Маскањи, Бизе, Пучини, Готовца); диригује оперету *Слепи миш* Штрауса на гостовању у Сава центру (укупно 17 извођења).

2005. Концерт са симфонијским оркестром Академије уметности из Новог Сада у Синагоги (програм: В. А. Моцарт, *Концерт за клавир де-мол*, В. А. Моцарт, *Концерт за флауту Де-дур*, Г. Форе – *Елегија* (виолончело), П. И. Чајковски, *Валцер-скерцо*); наступа на концерту Опере СНП-а поводом затварања сезоне 2004/05 (програм: П. Коњовић, *Кестенова гора* и *Чочечка игра* из опере *Коштана*, С. Христић, *Чучук Стана*, И. Бајић, Арија из опере *Кнез Иво од Семберије*, П. Коњовић, Арија из опере *Кнез од Зете*); гостовање са овим програмом концерта у Крушевцу, на Слободишту; диригује прво извођење, код нас, опере *Васкрсење* Франка Алфана (укупно 7 извођења); наступа на Новогодишњем гала концерту Опере СНП-а *Vino eletto, nasce il diletto!* (програм: В. А. Моцарт, Ђ. Росини, Ф. Чилеа).

2006. Гостовање са опером *Васкрсење* на реномираном интернационалном оперском фестивалу *Bartok+Verismo* у Мишколцу (Мађарска); први пут диригује опере: *Тоска* Пучинија (укупно 4 извођења) и *Катарина Измајлова* Шостаковича (укупно 3 извођења).

2007. Концерт са симфонијским оркестром Академије уметности из Новог Сада у Синагоги (програм: Г. Ф. Хендл, *Концерт за тромбон и оркестар еф-мол*, Ј. Хајдн, *Концерт за клавир и оркестар Де-дур оп. 21*, Ђ. Ботезини, *Фантазија La Sonnambula* за контрабас и оркестар, Д. Попер, *Мађарска рапсодија* за виолончело и оркестар, П. де Сарасате – Ј. Балог, *Циганске мелодије оп. 20*; диригује премијеру балета *Ромео и Јулија* Прокофјева (укупно 11 извођења); Концерт са симфонијским оркестром Академије уметности из Новог Сада у Синагоги (програм: В. А. Моцарт, *Концерт за клавир и оркестар А-дур*, KV 488, П. И. Чајковски, *Рококо варијације* за виолончело и оркестар, Х. Вјењавски, *Варијације на оригиналну тему* за виолину и оркестар, В.А. Моцарт, *Анданте* KV 315 и *Рондо* KV 373 за флауту и оркестар; диригује свечани концерт Опере СНП-а пред почетак сезоне 2007/08 (програм: Моцарт, Верди, Калман, Росини, Пучини, Гуно, Чајковски, Офенбах, Штраус; диригује први пут оперу *Боеми* Пучинија (укупно 6 представа); у *Мадленијануму* (Земун) диригује *Мадам Батерфлај*.

2008. Први пут диригује оперу *Риголето* Вердија (укупно 7 представа).

Концерт са симфонијским оркестром Академије уметности из Новог Сада у Синагоги (програм: М. Брух, *Кол Нидреи*, јеврејска молитва за виолончело и оркестар, П. Сарасате, *Кармен-фантазија* за виолину и оркестар, Ф. Шопен, *Концерт за клавир и оркестар е-мол*); диригује премијеру балета *Лабудово језеро* Чајковског (укупно 11 извођења); концерт са симфонијским оркестром Академије уметности из Новог Сада у Синагоги (програм: А. Вивалди, *Концерт за две обое и оркестар де-мол*, Г. Ф. Хендл, *Соната за два виолончела ге-мол*, В. А. Моцарт, *Концерт за хорну и оркестар Ес-дур* и *Концерт за клавир и оркестар Це-дур KV 467*); диригује обнову опере *Трубадур* Вердија.

2009. Диригује премијеру балета *Жизела* Адама (укупно 5 извођења); диригује у Мадленијануму у Земуну *Мадам Батерфлај* Пучинија са реномираним оперским солистима Данијелом Деси и Фабиом Армилиатом.

2010. Диригује концерт Опере СНП-а *Вечна светлост у музици* (програм: одломци из опера Моцарта *Титусово милосрђе*, *Луцио Сила*, *Идоменео*. одломци из оперете *Циганин Барон* Ј. Штрауса млађи; наступ на Гала концерту Опере СНП-а (програм: Ј. Штраус, В.А. Моцарт, Ђ. Росини); дириговала је два концерта са симфонијским оркестром Академије уметности Нови Сад у Синагоги (програм: Моцарт, *Концерт за клавир и оркестар Бе-дур KV 595* и *Рондо за флауту и оркестар*, Чајковски, *Рококо варијације* за виолончело и оркестар, Моцарт, *Концерт за клавир и оркестар Ес-дур KV 271*, М. К. Тедеско, *Концерт за гитару и оркестар Ге-дур*, Белини, *Концерт за обоу и оркестар Ес-дур*, арије из опера Белинија и Вердија); диригује премијеру сценске кантате *Кармина бурана* Орфа (укупно 7 извођења); гостовање Опере СНП-а са сценском кантатом *Кармина бурана* Орфа у Сава центру у Београду; концерт у спомен Рудолфу Бручију са камерним оркестром *Камерата академика* у Синагоги у Новом Саду (програм: *Концерт за кларинет и гудачки оркестар*).

2012. Представе Оперског студија Академије уметности, Нови Сад, *Бастијен и Бастијена* Моцарта и *Служавка господарица* Перголезија, на Камерној сцени СНП-а; концерт са камерним оркестром наставника, сарадника и студената Академије уметности, Нови Сад у Синагоги у Новом Саду (програм: Моцарт, *Концерт за клавир и оркестар А-дур KV 414*; Моцарт, *Концерт за клавир и оркестар Це-дур KV 415* и *Концерт за два клавира и оркестар Ес-дур KV 365/316а*).

2014. Диригује представом Оперског студија Академије уметности, Нови Сад, *Тајни брак* Чимарозе, на Камерној сцени СНП-а у Новом Саду (2 извођења); диригује представом Оперског студија Академије уметности, Нови Сад *Тајни брак* Чимарозе, у Синагоги у Новом Саду (2 извођења са камерним оркестром).

АНАЛИЗА ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА – ЈАВНЕ УМЕТНИЧКЕ ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ И ПИСАНОГ РАДА

Јавно извођење докторског уметничког пројекта

Уметничка презентација Жељке Милановић на којој су представљени резултати вишемесечног рада на припреми представе *Љубавни напатак* са солистима, хором и оркестром Српског народног позоришта у Новом Саду одиграла се 28. марта 2015. године. Представа је изведена у режији Андреја Бесчасног (Украјина/Чешка). Нова продукција у *Љубавног напатака* новосадском театру реализована је уз учешће извођачког тима:

Диригент хора: Весна Кесић Крсмановић

Сценограф: Саша Сенковић

Костимограф: Јасна Бадњаревић

Кореограф и уметнички сарадник: Драган Јеринкић

Адина, богата девојка: Дарија Олајош Чизмић/ Сенка Недељковић

Неморино, млади сељак: Саша Штулић/ Бранислав Цвијић

Белкоре, наредник: Васа Стајкић/ Небојша Бабић

Дулкамара, надрилекар: Жељко Андрић/ Горан Крнета

Банета, сеоска девојка: Марија Митић Васић/ Маја Андрић

Пепино: Владимир Стојковић

Ађутант: Владислав Шегуљев

Нотар: Давид Вјештица

Хор (народ, војници), балет (Дулкамарина свита) и оркестар СНП-а

Концертмајстор: Сергеј Шаповалов/ Владимир Ћуковић

Клавирски сарадник: Данијела Ходоба Леш/ Страхинја Ђокић

Корепетитор балета: Дејан Бркић

Асистент редитеља за сценски покрет: Лидија Радованов

Асистент костимографа: Снежана Хорват

Асистент сценографа: Нада Даниловац

Инспицијенти: Тања Цвијић, Дејан Теодоровић

Суфлери: Милана Цап, Александра Мајтан

Превод и титл: Иван Свирчевић

Мајстор светла: Младен Букарица

Видео пројекције: Ђорђе Верначки; аутори слика: деца са аутизмом

Ефекти: Љубомир Шимић

Декор, костими и остала сценска опрема израђени у радионицама СНП

С обзиром на слојевитост и комплексност уметничког задатка који подразумева припрема и премијерно извођење оперског дела, кандидаткиња је уже одредила тему свог истраживања насловом „Улога диригента у креирању представе *Љубавни напиток* Доницетија“ и указала да то „подразумева диференцирање корака у процесу самосталне и групне припреме за извођење оперског дела из угла диригента, као и синтезу свих примењених поступака приликом јавног извођења“. Ауторка с правом сматра да управо диригент оперске представе има целовиту слику дела и, на њој засновану, пројекцију извођења, док појединачне интенције учесника наткриљује концепција усаглашена између диригента и редитеља. Свест о природи ангажмана диригента и важност свих релација које се међу извођачима успостављају исказала је речима:

Континуирано, током проба, одвија се двосмерна комуникација на релацији диригент – солиста, у циљу усаглашавања индивидуалних особености сваког извођача са претпостављеном ауторском замисли. Вокалне специфичности сваког појединог оперског солисте тешко су променљива категорија. Диригент их упознаје, каналише, даје им интерпретативни оквир и у жељеном виду представља публици. Двосмерни ток у сарадњи доприноси бољем разумевању, бољој радној атмосфери, а што је најважније, успостављању потпуног међусобног поверења. Квалитетан професионални однос може довести извођење на далеко виши ниво од читања или тумачења нотног текста. Простор за интерпретацију, а у најсрећнијем случају – за креацију – отвара се онда када су музички извођачи неоптерећени могућим професионалним несагласјем (стр. 5 писаног текста).

У приступу интерпретацији ауторка је имала неколико важних естетичких полазишта: 1. Пуноћа драматуршког тока у опери се постиже искључиво музичким средствима; 2. вокални принцип наткриљује инструментални, што условљава да се тежиште аргументације поставља на захтеве везане за вокалну интерпретацију; 3. Безусловно примењивање знакова из партитуре неподударно је са оперском интерпретацијом због мноштва квалитативних извођачких разлика које постоје у реализацији комплексног музичко-сценског вокално-инструменталног дела. 3. Слобода у интерпретацији, ако у датој ситуацији уопште постоји, зависи од става диригента, од његове бриге за стилску, формалну и интерпретативну заокруженост извођења; 4. Сензибилитет извођача, упркос претпостављеној техничкој способности, не препознаје увек меру, а диригент не сме да дозволи нарушавање опште слике због неког детаља; 5. Припрема дела подразумева

темељно теоријско и историографско истраживање које даје основу за извођачке одлуке, што подразумева брижљиву анализу либрета, музичких изражајних средстава, историјата дела и историјата поставки, као и анализу других интерпретација.

Жељка Милановић је, како се то из биографских подата види, искусни оперски диригент, она је овом уметничком задатку приступила темељно и креативно, постављајући за уметнички чин уобичајеним истраживачким процедурама и додатни захтев да у теоријском образложењу изврши брижљиву анализу и аргументацију одлука, критички промишљајући кључна питања проблематике дириговања оперском представом. Управо у том јединству уметничког и теоријског резултата огледа се значај и специфичан домет овог докторског уметничког пројекта. Подразумева се да је предуслов за остварење доприноса недвосмислено уметничко утемељење и висок остварени домет интерпретације, које је недвосмислено потврдила и стручна критика објављена после премијере и дата у прилогу писаног рада. Жељка Милановић је суверено, сигурно и надахнуто координирала сложен извођачки апарат, остварила је одличан однос и добро разумевање са певачима, хором и оркестром (па и балетанима, што је специфичан интерпретативни изазов). Остварена представа плени бријом, ведрином и енергичном динамиком музичко-сценских догађања, али налази и убедљиво тумачене лирске оазе и адекватно остварене снажне драмске узлете. Стога се може закључити да је постављени циљ докторског уметничког пројекта – синтеза сазнања стечених уметничким истраживањем и њихова примена у процесу обликовања представе – са успехом остварен.

Анализа докторског уметничког пројекта – писаног рада

Образложење докторског уметничког пројекта „Улога диригента у креирању представе *Љубавни напиток* Доницетија написано је на 68 страница текста. Теоријски рад је прегледно обликован и има увод, дванаест поглавља централног дела рада, закључак, добро осмишљене и технички узорно изведене прилоге и списак коришћене литературе.

У уводу су представљени предмет и циљ истраживања, указано је на естетичка полазишта/полазне хипотезе, систематично су објашњени разлози за све учињене интервенције над партитуром, објашњени су природа односа између редитеља, певача и диригента, као и детаљи интерпретативних захтева у раду са солистима и ансамблима. Ознаке темпа, динамике, артикулације, фразирања посматране су као прва, од неколико могућих, у спектру извођачких варијанти. Представљена је структура рада, дат сажети осврт на коришћену литературу.

Централни део текста је разлагањем на краћа поглавља добио на прегледности плана излагања. Покренуте су следеће теме: Диригент, Дело, Либрето, Солистичке нумере, Хор, Оркестар, Бинска музика, Изостављање делова партитуре у извођењу, Практичан рад са солистима, Практичан рад са хором, Практичан рад са оркестром, и Диригент – редитељ. Редослед поглавља опредељен је хронологијом рада на пројекту и даје систематичан преглед кључних тема.

У првом поглављу, Диригент, у дијахронијској перспективи осветљени су различити ставови према професији диригента, како би се указало на сложеност његове извођачке позиције. Указано је на значај организације рада приликом припрема овако сложеног подухвата и важност успостављања добре професионалне комуникације с колегама.

У поглављима која су посвећена самом *Љубавном напитку* (Дело, Либрето, Солистичке нумере, Хор, Оркестар, Бинска музика) сумирају се најважније чињенице везане за опус који је био предмет докторског истраживања, а значај и улога дела се не разматрају изоловано, већ у контексту стваралаштва самог Доницетија и буфо опере. Посебна пажња посвећена је питањима односа према либрету, у језичком и драматуршком смислу, односу према ликовима, типологији и особеним одликама драматургије ликова, улози хора и одликама хорске фактуре, саставу и функцији оркестра, а посебно бинске музике. Критички су размотрена питања у вези са изостављањем делова партитура у извођењу, где је анализирана досадашња пракса код нас и у свету, а потом су образложена решења које су примењена у овој поставци, заснована на темељној анализи сваке ситуације и у драмском и у музичком смислу.

Поглавља у којима се представља практичан рад са солистима изложена су систематично са образложењем метода, указано је на потребу поступности у раду, брижљивог изучавања извора да би се стилски поставило украшавање својствено опери тог доба. Поређена су различита решења извођача и закључено је да „формирање интерпретације вокалних солиста део је стваралачког процеса који у највећој мери утиче на свеукупну интерпретацију дела”. Ликови су анализирани комплексно, и у драмском и у музичком смислу, за поједине ситуације у раду су коришћени детаљно анализирани нотни примери. Потом је осветљен приступ раду са хором и интерпретативни проблеми који се рађају из одлуке да број певача буде смањен на 14, што је условило потребу брижљивог грађења баланса звука између хора и оркестра. Дискутована су питања у вези са избором темпа, односа према дикцији, артикулацији и другим параметрима језика. Ауторка оцењује да у *Љубавном напитку* оркестар има самосталну улогу у изградњи дела, али је, разумљиво, првенствено дат осврт на однос вокалног и инструменталног парта.

Једно од важних питања за разумевање истраживачког поступка у овом докторском уметничком пројекту јесте однос диригента и редитеља. С обзиром на то да је млади редитељ Андреј Бесчасниј (1962) и певач, у раду са ансамблом била је изражена велика прецизност, интерпретација је грађена са пажљивим промишљањем психолошких ситуација и на тај приступ су певачи реаговали врло позитивно остварујући богат сценски израз. Једно од оригиналних решења редитеља је увођење балета који либретом није предвиђен, а консеквенце овог поступка су брижљиво анализирани. Аргументовано су објашњена сва размимоилажења.

У сажетом закључку сумирана су запажања, али су отворена нека питања вредна даље дебате.

Рад је опремљен прецизно урађеним прилозима у којима се 1. Представља сама продукција 2. Даје преглед типова нумера и драматуршки преглед ангажовања певача 3. Даје је попис свих скраћивања у односу на оригиналну партитуру, 4. Представља синопсис садржаја опере и аналитички синопсис прве нумере, као илустрација типа музичко-драмске анализе која је у припреми рађена. Следе фотографије са премијере и исечци из новина са (позитивним) освртима критичара, списак коришћене литературе од 46 јединица, као и списак коришћених нотних издања.

КРИТИЧКИ ОСВРТ И ОЦЕНА РЕФЕРЕНАТА

У склопу реализације свог докторског уметничког пројекта „Улога диригента у креирању представе *Љубавни напиток* Доницетија“ кандидаткиња Жељка Милановић је остварила успешну премијеру оперске представе која се сада налази на редовном репертоару

новосадске Опере, а својим обимним теоријским радом у којем је дала образложење истраживачких поступака значајно је обогатила литературу из ове области. На одсеку за дириговање традиционално је посвећивана велика пажња равномерном развоју практичних и теоријских знања и још у склопу магистарских студија била је уобичајена израда врло комплексних радова посвећених различитим питањима са којима се диригент среће у свакодневном раду и очекивано је да се теоријски део текста реализује на овако убедљив начин. Мада се разумљиво највећи део писане студије осврће на специфичне проблеме у вези са поставком *Љубавног напитка* текст Жељке Милановић садржи и драгоцену теоријску расправу о кључним аспектима метода рада диригента, што такође представља вредан допринос.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Докторски уметнички пројекат диригенткиње Жељке Милановић под насловом „Улога диригента у креирању представе *Љубавни напиток* Доницетија“ резултат је захтевног и комплексног уметничког и теоријског истраживања и ауторка је његовом реализацијом остварила вредан уметнички резултат и дала допринос теоријском промишљању питања везаних за улогу диригента у припреми оперске представе. На премијери је ансамбл водила зналачки, темпераментно, поуздано и било је видљиво да су у припрему дела уложени максимални напори у доброј креативној стваралачкој атмосфери која је дозволила да сви протагонисти покажу максимум свог потенцијала. Особен уметнички профил Жељке Милановић краси не само знање и посвећеност, већ и одличне комуникативне способности и људска срдачност и топлина који су добар фундамент за остварење тако сложених уметничких задатака какав јесте припрема оперске премијере. Са ауторитетом znalца, завидном енергијом и полетом, она је на тој вечери била истински кључни протагониста. Својим писаним радом дала је разложно и садржајно тумачење процеса припреме оперске представе, минуциозно осветљавајући читав низ детаља примењених решења, што документује студиозност припреме овог извођачког подухвата.

На основу свега изнетог Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Жељке Милановић констатује да јавна уметничка презентација докторског уметничког пројекта и писани део докторског уметничког пројекта представљају драгоцен допринос уметничкој области извођачке праксе у области дириговања те да у потпуности одговарају захтевима докторских уметничких студија.

Комисија једногласно позитивно оцењује завршни докторски уметнички пројекат „Улога диригента у креирању представе *Љубавни напиток* Доницетија“ и предлаже

Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности и Сенату Универзитета уметности у Београду да га прихвати и одобри његову одбрану.

Чланови Комисије:

.....

Даринка Матић Маровић, ментор,
професор емеритус Универзитета уметности

.....

Светозар Рапајић,
професор емеритус Универзитета уметности

.....

Весна Шоуц,
редовни професор ФМУ

.....

Биљана Радовановић,
редовни професор ФМУ

.....

Др Соња Маринковић, коментор
редовни професор ФМУ